

ДОГОВІР ЯК ПІДСТАВА ВИНИКНЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Бендера Юлія Ігорівна

здобувач вищої освіти юридичного відділення

Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

Науковий керівник: Гелецька Ірина Олександрівна

канд. юрид. наук, заступник директора з навчальної,

наукової роботи та міжнародного співробітництва

Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

Україна

Найперші спроби систематизації зобов'язання та створення його концепцій беруть початок ще з часів римського права, у котрому було сформульовано кілька варіантів його трактування. Найвідомішим визначенням зобов'язання можна назвати визначення Папініана: «*Obligatio est juris vinculum quo necessitate abstringimur alicujus solvendae rei secundum nostrae civitatis jura*», що в дослівному перекладі означає: «Зобов'язання являється правовими ланцюгами, що з необхідністю примушують нас щось виконати на користь іншої особи відповідно до законів нашої держави» (Інституції Юстиніана 1.3.13 pr.) [1].

На сьогоднішній день правове регулювання зобов'язального права закріплено книгою п'ятою чинного Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [2], котра має назву «Зобов'язальне право» (ст. 509-1215). Окрім того, на зобов'язальні відносини впливають окремі положення загальної частини ЦК (для прикладу, положення про правочини (ст. 202-236)).

Відповідно до ч. 1 ст. 510 ЦК України сторонами у зобов'язанні виступають кредитор та боржник. В окремих видах зобов'язань вони мають спеціальні назви: покупець та продавець, замовник та підрядник, поклажодавець та зберігач, тощо. Як кредитором, так і боржником у цивільно-

правовому зобов'язанні можуть бути фізичні та юридичні особи, держава, інші публічні утворення.

Цивілісти виникнення цивільних правових відносин пов'язують із законодавчо визначеними конкретними обставинами реального життя, унаслідок присутності яких суб'єкти цивільного права стають учасниками цивільно-правових відносин, які прийнято називати юридичними фактами. Зазвичай юридичні факти прийнято поділяти за ознакою залежності їх настання від волі суб'єктів відповідно на події та дії. До подій належать обставини, перебіг котрих не залежить від волі людини (народження людини, стихійне лихо, смерть людини тощо). Дії ж навпаки відбуваються за волею суб'єктів цивільного права – фізичних та юридичних осіб, а також других учасників цивільно-правових відносин. До них відносять більшість юридичних фактів (виконання зобов'язання, укладення договору, створення твору чи другого об'єкта права інтелектуальної власності, прийняття спадщини і т.п.).

Підставами виникнення цивільно-правових зобов'язань, насамперед, є:

- 1) договори та інші правочини;
- 2) створення художніх творів, літературних творів, винаходів та інших результатів інтелектуальної та творчої діяльності;
- 3) заподіяння майнової (матеріальної) та моральної шкоди другій особі;
- 4) інші юридичні факти.

Термін «договір» має глибоке значення і виходить від спілкування між людьми, яке має своїм результатом досягнення певної домовленості між ними і може використовуватися як у вузькому, так і в широкому розумінні.

У сучасній цивілістичній науці існує безліч класифікацій різних видів договорів. Грін О.О. до договорів, що передбачені діючим ЦК України відносить:

- 1) договори, що опосередковують передачу майна у власність від однієї особи до другої, що в результаті призводить до того, що у відчужувача майна припиняється право власності, а в набувача виникає право власності (спадковий договір, рента, купівля-продаж, дарування, догляд (довічне утримання));

2) договори на виконання певних робіт – це ті договори, в яких основним для сторін є не сам процес виконання певної роботи, а її результат (договори підрядного типу, та на виконання науково-дослідних чи дослідно-конструкторських і технологічних робіт);

3) договори про передаче майна в користування, що покликані забезпечити користування майном другої особи (лізинг, найм, оренда, позичка);

4) договори про надання послуг, у яких послуга споживається в процесі її надання та, як правило, відсутній її матеріальний результат, хоча наявним є юридичний результат (комісія, доручення, зберігання, перевезення) [3].

Згідно ч.1 ст. 638 ЦК України, договір вважається укладеним тоді, коли сторони досягли згоди в усіх істотних умовах договору у належній формі. Ними виступають умови про предмет договору, а також ті умови, котрі визначені законом як істотні чи є необхідними для договорів цього виду.

Істотними будуть виступати й ті умови, котрі є необхідними для певних видів договорів, що виражають їх правову природу і без яких вони просто не існують. Це умови, які хоч і згадуються у відповідних нормах чинного законодавства, проте прямо ніде не визначені як істотні [4].

Договір укладається шляхом пропозиції однієї сторони укласти договір (оферти) і прийняття пропозиції (акцепту) іншою стороною. Пропозицію укласти договір (оферту) може зробити кожна зі сторін майбутнього договору. Така пропозиція повинна містити істотні умови договору і виражати намір особи, що її зробила, вважати себе зобов'язаною у разі її прийняття (ст. 641 ЦК України).

Зміна чи розірвання цивільно-правового договору, як це передбачено статтею 651 ЦК України, допускається виключно за згодою сторін, якщо інше не встановлено цим договором чи чинним законодавством.

Вбачається, що істотне порушення умов цивільно-правового договору слід визнати на законодавчому рівні безумовною підставою для його розірвання, адже, вчиняючи його, сторона не лише порушує принципи цивільно-правових

відносин, а й унеможлиблює досягнення мети вступу в ті чи інші правові відносини.

Висновки. Отже, однією із основних категорій у сучасному цивільному праві України, що породжує особливу увагу як з боку законодавців, так і зі сторони вчених-науковців виступає зобов'язання. Усі учасники цивільного обороту, чи то фізичні особи, чи то юридичні особи, вступають у майнові та особисті немайнові правові відносини, які прийнято називати терміном «зобов'язальні правові відносини». Проте не зрозумілою є норма закріплена в ч. 2 ст. 509 ЦК України, що відсилає до ст. 11 ЦК України та визначає підстави виникнення зобов'язань. Зате створення літературних, художніх творів, винаходів та інших результатів інтелектуальної, творчої діяльності не є підставою виникнення зобов'язань. Тому актуальним постає питання внесення відповідних змін до ЦК України з метою врегулювання проблемних аспектів у даній сфері.

Список використаних джерел:

1. Кофанова, В.А. & Томсинова Л.Л. (ред.) (1998). *Институции Юстиниана*. Москва : Зерцало.
2. Цивільний кодекс України (Закон України). № 435-IV. (2020). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Грін, О.О. (2012). *Договори в цивільному праві України*. Ужгород : ФОП Брежа А.Е.
4. Луць В. (2013). До питання про сутність і зміст цивільно-правового договору. *Приватне право*, (1), 118-128.